

The meaning of the concept “image of the world” in the State standard of basic and complete general secondary education is found out. This document assumes its national content. Theoretical and practical components of the Ukrainian literature textbooks for the 10th grade (standard level) in the context of their compliance to requirements of the State standard of education and also compliance of their training material to scientific level of modern literary studies are analysed. It is defined the way these textbooks represent contemporary scientific vision of Ukrainian literature and a national image of the world. The national image of the world is introduced to pupils not only through the analysis of concrete literary works, but also through intersubject communications (in particular, with history), a context of national art, the system of tasks aimed to consider such elements of a national image of the world as biographies of outstanding cultural figures, national character, language, national traditions and values. The vehicles of representation of the scientific picture of the world and the national image of the world in the Ukrainian literature textbooks are discussed.

Keywords: scientific picture of the world; image of the world; Ukrainian literature; textbook; curriculum; State standard of basic and complete general secondary education.

DOI <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2018-21-20-30>

УДК: 37.02.373

ШКІЛЬНИЙ ПІДРУЧНИК В УМОВАХ НОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

О. В. Барановська,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу дидактики
Інституту педагогіки НАПН України

e-mail: baranovska@i.ua

У статті розглянуто проблему адаптації шкільного підручника до умов нового освітнього середовища. Проаналізовано різноманітні підходи сучасних науковців до даного питання. Наведено деякі визначення понять: «освітнє середовище», «педагогічна технологія». Виокремлено особливості шкільного підручника в умовах нового освітнього середовища, розглянуто дидактичні характеристики сучасних педагогічних технологій.

Ключові слова: підручник; старша школа; профільне навчання; освітнє середовище.

Постановка проблеми. У контексті впровадження проекту нової української школи наукового переосмислення потребують основні дидактичні поняття: освітній процес, соціально значущі системні проблеми, умови освітнього середовища,

ключові компетентності, емоційно-ціннісне ставлення до довкілля, нові освітні, педагогічні та дидактичні технології тощо. В Законі України «Про освіту» закладено провідний шлях формування нової конкурентоспроможної молоді людини — від знань до компетентностей, що має відобразитися у новому поколінні підручників для старшої (профільної) школи [5]. У Концепції профільного навчання в старшій школі окреслено, що важливим для України є кореляція розвитку національної освіти зі світовими тенденціями організації профільного навчання, що відкриває нові перспективи інтеграції в освітній та професійній просторах зарубіжної спільноти. Означено такі ключові тенденції, як: інтенсифікація індивідуалізації навчання, мінімізація кількості обов'язкових предметів у порівнянні з базовою освітою, оптимізація тривалості навчання та кількості профілів відповідно до потреб економіки та національних особливостей системи освіти, запровадження компонентного формату змісту освіти, диверсифікація організаційних форм, які охоплюють варіанти, починаючи від окремого навчального закладу, до профілів/курсів у межах однієї установи [7]. Важливо те, що акцентується на принципі варіативності, який полягає у багаторівневості навчальних планів, освітніх програм, змісту освіти, використанні різноманітних технологій, наданні учням можливості вибору предметів (курсів), що вільно вивчаються, зміні видів діяльності, використанні інтегративного підходу у вивченні обов'язкових предметів. Поступово впроваджується у старшій ланці загальноосвітніх навчальних закладах міжпредметна інтеграція, завдяки своїй практичній та компетентнісній зорієнтованості. Вивчення стану означеної проблеми дозволив нам виокремити такі суперечності: між глобальними планами впровадження технологій профільного навчання в навчальний процес закладів загальної середньої освіти та відсутністю відповідної бази для його впровадження, у тому числі — цілісної теоретичної бази та постійно оновлюваної бази підручників, між рівнем вимог до підготовки абітурієнтів гуманітарного (філологічного) профілю та реальним рівнем готовності випускників. Тож актуальною проблемою для старшої школи за опитуванням вчителів, батьків та учнів стає розроблення сучасних підручників для профільної школи, впровадження інноваційних технологій, а також розроблення прозорої технології підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом проблемі впровадження в різних типах закладів середньої освіти сучасних педагогічних технологій та створення оновлених підручників було присвячено багато уваги. Впровадження педагогічних технологій, які забезпечували б формування ключових компетентностей, сприяли формуванню цілісної картини світу, давали ціннісну та мотиваційну установки, орієнтували здобувачів освіти на майбутню професію — вимагають існування підручників нового покоління, створених на основі прогнозування, структурування, систематизації, варіативності тощо.

Науковці, зокрема ті, що працюють над створенням підручників, визначають головні вимоги до підручника для Нової української школи: підручник має відпові-

дати новому баченню педагогічної системи ЗНЗ, прогнозувати кардинальні напрями розвитку освіти (К. Гораш, Д. Пузіков, В. Паламарчук, О. Савченко, О. Топузов та ін.); ґрунтуватися на компетентнісному, діяльнісному та особистісно орієнтованому підходах (О. Савченко, С. Трубачевата ін.); акцентувати на важливості інтегрованого підходу в профільній школі (О. Барановська, Г. Васьківська, Т. Засекіна, Л. Курач, О. Савченко, В. Снегірьова та ін.); забезпечувати варіативність змісту та технологій навчання (О. Барановська, Н. Бібік, Г. Васьківська, Н. Голуб, В. Доротюк, Т. Засекіна, Л. Курач, В. Новосьолова, Н. Онопрієнко, О. Савченко, А. Фасоля, Т. Яценко та ін.); відповідати новим досягненням в дидактиці та області інформаційних технологій (М. Бурда, В. Лапінський та ін.) [2; 3; 10–12].

Різноманітні проблеми прогнозування, профілізації, змісту і технологій загальної середньої освіти висвітлено у працях О. Барановської, Н. Бібік, С. Бондар, М. Бурди, Г. Васьківської, Н. Головка, М. Головка, К. Гораш, Л. Гриневич, Ю. Дорошенка, Т. Засекіної, І. Єрмакова, В. Кизенка, О. Корсакової, С. Косянчука, В. Кремени, Л. Липової, О. Ляшенка, В. Паламарчук, О. Пехоти, О. Савченко, А. Самодріна, О. Топузова, С. Трубачевої, О. Черноус, В. Якуніна та ін. Технологічність освітнього процесу, на думку науковців (О. Безпалько, М. Кларін, В. Євдокимов, В. Ортинський, О. Пехота, С. Сисова, П. Підкасистий, Д. Чернілевський), виступає показником його якості, оптимальності, науковості, прогнозованості. Зокрема, науковці відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України порушують проблеми навчання у контексті фундаменталізації, інтеграції змісту освіти, її профілізації, технологізації (О. Барановська, Г. Васьківська, Н. Захарчук, В. Кизенко, С. Косянчук, О. Кравчук, С. Трубачева) [1–3; 6; 8; 11–13].

Тому наразі виникає проблема адаптації шкільного підручника до умов нового освітнього середовища, створення можливостей адекватного і ефективного впровадження комплексу педагогічних технологій, які допомогли б вирішити нагальні запити сучасної школи.

Мета статті полягає у виокремленні особливостей шкільного підручника в умовах нового освітнього середовища та дидактичних характеристик сучасних педагогічних технологій.

Виклад основного змісту дослідження. Перехід до профільного навчання, запланований у 2018/2019 навчальному році відповідно до Державного стандарту, має на меті, насамперед, розвантаження учнів шляхом раціонального структурування змісту освіти у системі навчальних предметів і курсів за вибором. Скорочення кількості предметів пропонується здійснити за допомогою впровадження інтегрованих курсів (Засекіна Т. «Фізика й астрономія» та ін.), створення інтегрованих підручників (Васьківська Г. «Людинознавство», Снегірьова В., Курач Л. «Русский язык и литература» та інші). Така тенденція виникла у результаті збільшення інформаційного потоку й необхідності узагальнення його за певними параметрами. З іншого боку, нагальною проблемою є постійне оновлення змісту основних

предметів в інформаційному просторі. Особливо це стосується старших класів, зокрема гуманітарного напрямку. Наприклад, дійсні програми для 11 класу не передбачають постійного оновлення змісту в розділі «Постмодернізм», який має наповнюватися творами сучасних українських письменників. Програми з літератури та суспільно-гуманітарних предметів мають постійно оновлюватися, доповнюватися новими темами, що відображують зміни у суспільстві та сучасній літературі. Яким чином до цього має адаптуватися підручник — питання спірне, але зрозуміло, що існування інформаційного простору може бути вирішенням цієї проблеми. З цього також впливає проблема адаптації та розробки оновленого банку педагогічних технологій, який би ефективно працював на нову українську школу та водночас був би здатний змінюватися разом з її потребами, у тому числі, в умовах постійного змінюваного змістового навантаження для учнів.

До основних завдань профільного навчання належать наступні: сприяння життєвому і професійному самовизначенню учнів, забезпечення можливостей для конструювання кожним учнем власної освітньої траєкторії, цілеспрямована підготовка учнів до успішного продовження навчання на наступних рівнях освіти за обраним напрямом, створення умов для здобуття окремих професій за попитом ринку праці. Ці завдання, особливо друге — конструювання кожним учнем власної освітньої траєкторії — вже має закладений у собі принцип варіативності та індивідуалізації. То яким чином старшокласник матиме можливість йти за такою траєкторією, якщо у його активі не буде: по-перше — сучасного підручника, у якому закладені можливості розвитку у різних напрямках; по-друге — можливостей створення потрібної даному учневі віртуальної освітньої бази (підключення до існуючих електронних освітніх платформ, створення власного простору); по-третє — банку сучасних педагогічних технологій та можливостей їхньої реалізації в існуючому освітньому середовищі; по-четверте — можливості створення динамічних робочих груп учнів та вчителів за певними напрямками, у тому числі, робота у навчальних проектах; по-п'яте — створення креативного фізичного, просторово-предметного оточення, програм та засобів навчання (прикладів існує вже багато, зокрема, гімназія А+, державна вальдорфська школа «Софія» та інші). Мал. 1.

Отже, на перший погляд виходить поняття «освітнє середовище», тенденція розгляду якого в рамках відкритих педагогічних систем посилилися у 90-х рр. ХХ ст., коли провідними принципами державної політики в освіті стали гуманістичний характер освіти, суспільні цінності життя, розвитку особистості.

Аналіз праць науковців дав змогу виявити, що під терміном «освітнє середовище» у педагогіці розуміється сукупність умов, котрі впливають на формування і функціонування людини в суспільстві, на наочну і людську обстановку особистості, її здібностей, потреб, інтересів, свідомості, під “освітнім середовищем” розуміють частину соціокультурного простору, зону взаємодії освітніх систем, їх елементів, освітнього матеріалу і суб’єктів освітніх процесів (Л. Ващенко, В. Левін, Л. Макара, С. Шацький).



Мал. 1. Індивідуальна освітня траєкторія учня в умовах нового освітнього середовища

Загалом можна дане явище означити так: під освітнім середовищем розуміють природне та штучно створене соціокультурне оточення людини, що включає зміст і різні види засобів освіти, здатні забезпечувати продуктивну діяльність студента, слухача, управляючи процесом розвитку особистості за допомогою створення сприятливих для цього умов, до яких належить мотивація тих, хто навчається, особистість вихователя тощо. Питання освітнього середовища досліджували Л. Ващенко, В. Тесленко, А. Цимбалару, Г. Щекатунова, наукові розвідки яких вказують, що навчально-виховне середовище — це певним чином організоване педагогічне середовище, що стимулює розвиток і саморозвиток кожного включеного в нього індивіда, це система умов для особистісного і творчого розвитку дітей та педагогів — усіх суб'єктів освітнього процесу, це середовище розвитку й виховання особистості [9, с. 13]. Істотними характеристиками середовища на засадах гуманізації є гнучкість, різноманітність, компетентнісна орієнтованість, доступність у часі та просторі, які забезпечують людині розуміння самої себе і навколишнього середовища, сприяють виконанню його соціальної ролі. Компетентнісно орієнтоване освітнє середовище розуміється,

як сукупність спеціально організованих психолого-педагогічних умов, що забезпечують якість підготовки учнів у компетентнісному форматі: їх навчально-практичну, дослідницьку та проектну активність, соціальну мобільність, готовність до профільного та професійного самовизначення з подальшим самовдосконаленням [11; 12].

Аналізуючи нове освітнє середовище, що має забезпечити ефективне навчання для різних категорій учнів, підкреслюється важливість впровадження нових педагогічних технологій. Різні підходи до сутності поняття педагогічної технології зводяться до кількох спільних аспектів: проект певної педагогічної системи, що може бути реалізована на практиці (В. Безпалько); соціальні перетворення і нове педагогічне мислення, науки (Г. Селевко); психологічно і валеологічно обґрунтований та інструктований навчальний процес (О. Пехота); принципи і способи оптимізації освітнього простору (М. Кларін). Отже, педагогічна технологія — це (у широкому сенсі) програма чи проект певної педагогічної діяльності, що послідовно реалізується на практиці, планове послідовне практичне втілення попередньо спроектованого педагогічного процесу. Під цим поняттям групуються як нові технології, які виникли упродовж останніх десятиріч (технологія інтерактивного навчання; технологія навчання в співробітництві), так і вже адаптовані та апробовані. Серед них — «вічні», такі, як: змістовно-операційна технологія розвитку, технологія міжпредметної інтеграції та міжпредметні зв'язки, розвивальне навчання, ігрові технології, технологія розвитку критичного мислення та інші. Існують і «адаптовані» до вимог часу: технологія проектного навчання, технологія життєвого проекту та життєвого проектування, вальдорфська технологія навчання та інші [1; 2; 4].

Наразі співробітники відділу дидактики займаються розробленням дидактичних моделей реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за природничим, гуманітарним, соціальним та іншими спрямуваннями. Серед **дидактичних характеристик сучасних педагогічних технологій** можна виокремити: концептуальність, системність, процесуальність, керованість, ефективність, відтворюваність, врахування консервативності певних елементів й корелятивність їх зі структурою, дозуванням і логікою освітнього змісту, варіативність [1–3; 6; 8; 11–13].

Виходячи з вищесказаного, можна виділити **особливості функціонування шкільного підручника в умовах нового освітнього середовища**. Це — цілий комплекс факторів, які уможливають ефективну реалізацію усього закладеного в структуру підручника апарату. Сучасний підручник, у якому закладені можливості розвитку у різних напрямках: електронний підручник; віртуальна освітня база (підключення до існуючих електронних освітніх платформ, створення власного освітнього простору); дистанційне навчання за програмами предметів старшої школи; введення інтегрованих курсів — створення курсів за вибором; компетентнісна основа профільного навчання (поряд з визначеними ключовими компетентностями, надати можливість виділяти свій комплекс, зумовлений навчальною необхідністю); банк сучасних педагогічних технологій та можливостей їхньої реалізації в існуючому освітньому середо-

вищі; створення динамічних робочих груп учнів та вчителів за певними напрямками, у тому числі, робота у навчальних проектах; створення креативного фізичного, просторово-предметного оточення, програм та засобів навчання (Мал. 2) [1].



Мал. 2. Особливості функціонування шкільного підручника в умовах нового освітнього середовища

Отже, однією з найважливіших педагогічних умов, що забезпечують якість навчання та ефективність підготовки учнів у компетентнісному форматі, є створення банку сучасних педагогічних технологій та забезпечення можливостей їхньої реалізації в існуючому освітньому середовищі.

Розглядаючи проблему організації профільного навчання за гуманітарним спрямуванням, зазначимо, що пріоритетним тут є впровадження педагогічної технології інтегрованого навчання, яка може розглядатися як комплексний засіб підвищення якості та ефективності процесу навчання на засадах інтеграції, що дасть можливість якнайбільше враховувати інтереси, схильності і здібності учнів, поглиблювати їхні знання, зменшити навантаження, уникнути зайвої інформації у змісті непрофільних предметів, формувати наукову картину світу, створювати можливості для орієнтації освіти старшокласників відповідно до їх професійних інтересів і намірів щодо продовження освіти [1]. На часі — впровадження інтегрованих курсів в профільній школі.

Висновки. Отже, проблема адаптації шкільного підручника до умов нового освітнього середовища і створення можливостей адекватного і ефективного впровадження комплексу педагогічних технологій є важливим завданням, вирішення якого може допомогти модернізації сучасної школи. Профільне навчання має ба-

зватися на можливостях нових педагогічних технологіях навчання, адаптованих для його потреб та враховувати особливості варіативного та інтегрованого підходів до застосування педагогічних технологій. Варіативна складова зумовлює ту адаптивність змісту предметів гуманітарного циклу, яка необхідна для забезпечення формування ключових компетентностей, соціалізації учнів, їхнього професійного самовизначення. Інтегративний підхід дозволяє вирішити проблему розвантаження учнів шляхом раціонального структурування змісту освіти у системі навчальних предметів і курсів за вибором.

Використані джерела

1. Барановська О. В. Деякі аспекти модернізації освітнього середовища: профільне навчання та інтегрований підхід // Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи: Матеріали Другої Міжнародної Інтернет-конференції м. Умань, 5–6 жовтня 2017 року // FOLIACOMENIANA: Вісник Польсько-української науково-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського / гол. ред. Осадченко І. І. — Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. — 182 с. — С. 125–128.
2. Барановська О. В., Косянчук С. В., Трубочева С. Е., Черноус О. В. Дидактичний контекст та особливості реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання // Polish Science Journal. Warsaw: Sp. z o. o. «iscience», 2018. Issue 3. P. 62–72.
3. Васьківська Г. О. Метапредметний підхід до формування системи знань про людину, як один із принципів сучасного підручникотворення // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / [ред. кол.: голов. ред. — О. М. Топузов]. — К.: Пед. думка, 2012. — Вип. 12. — 784 с. — С. 42–50.
4. Даниленко Л. І., Паламарчук В. Ф. Наукові засади інноваційної освітньої діяльності в Україні // К.: Пост методика. — 2004. — 16 с.
5. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2017. — № 38–39. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
6. Кизенко В. І. Відбір змісту освіти для старшої школи й відображення його у програмах і підручниках // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / [ред. кол.: голов. ред. — О. М. Топузов]. — К.: Пед. думка, 2015. — Вип. 15. — Ч. 1. — 370 с. — С. 276–288.
7. Концепція профільного навчання в старшій школі: Затверджена рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 21.10.2013 № 1456 // http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/37784/
8. Косянчук С. В. Соціалізація та самовизначення особистості: апгрейдері процесу реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання // Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень: матеріали II міжнародної наук.-практ. конф. (21 березень 2018 р., м. Переяслав-Хмельницький) / [відп. ред. О. В. Дробот]. — Київ: Талком, 2018. — С. 138–141.
9. Організаційно-педагогічні засади інноваційного розвитку ЗНЗ: монографія / Г. Д. Щекатунова, В. В. Тесленко, А. Д. Цимбалару та ін. / за ред. Г. Д. Щекатунової. — К.: Пед. думка, 2013. — 264 с.
10. Топузов О. М. Дидактична прогностика в контексті теоретико-методичного забезпечення створення сучасного підручника / О. М. Топузов // Проблеми сучасного підручни-

ка: зб. наук. праць / [ред. кол.; голов. ред. — О. М. Топузov]. — К.: Педагогічна думка, 2014. — Вип. 14. — С. 12–20.

11. Трубачева С., Барановська О. Компетентнісно орієнтовані педагогічні технології в структурі шкільного підручника / С. Трубачева, О. Барановська // Проблеми сучасного підручника: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 18–19 травня 2018 р., м. Мінськ. — К.: Педагогічна думка, 2018. — С. 81–85.
12. Трубачева С. Е. Шкільний підручник у компетентнісно орієнтованому освітньому середовищі // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / [ред. кол.: голов. ред. — О. М. Топузov]. — К.: Пед. думка, 2015. — Вип. 15. — Ч. 2. — 378 с. — С 300–308.
13. Трубачева С. Е., Черноус О. В. Метапредметна діяльність старшокласників в умовах профільного навчання // Науковий вісник Ужгородського університету. — Ужгород: УжНУ «Говерла», 2016. — Випуск 1 (38). — С. 298–302.

References

1. Baranovska O. V. Deiakі aspekty modernizatsii osvithnoho seredovyshcha: profilne navchannia ta intehrovani pidkhid // Modernizatsiia osvithnoho seredovyshcha: problem ta perspektivy: Materialy Druhoi Mizhnarodnoi Internet-konferentsii m. Uman, 5–6 zhovtnia 2017 roku // FOLIA COMENIANA: Visnyk Polsko-ukrainskoi naukovo-doslidnytskoi laboratorii psykholodyaktykyimeni Ya. A. Komenskoho / hol. Red. Osadchenko I. I. — Uman: VPTs «Vizavi», 2017. — 182 s. — S. 125–128.
2. Baranovska O. V., Kosianchuk S. V., Trubacheva S. E., Chornous O. V. Dydaktychnyi kontekst ta osoblyvosti realizatsii pedahohichnykh tekhnolohii v umovakh profilnohonavchannia // Polish ScienceJournal. Warsaw: Sp. z o. o. «iscience», 2018. Issue 3. P. 62–72.
3. Vaskivska H. O. Metapredmetnyi pidkhid do formuvannia systemy znan pro liudynu yak odyn iz pryntsyviv suchasnoho pidruchnykotvorennia // Problemy suchasnoho pidruchnyka: zb. nauk. prats / [red. kol.: holov. red. — O. M. Topuzov]. — K.: Ped. dumka, 2012. — Vyp. 12. — 784 s. — S. 42–50.
4. Danylenko L. I., Palamarchuk V. F. Naukovi zasady innovatsiinoi osvithnoi diialnosti v Ukraini // K.: Postmetodyka. — 2004. — 16 s.
5. Zakon Ukrainy «Pro Osvitu» [Elektronnyi resurs] Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). — 2017. — № 38–39. — Rezhym dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145–19>.
6. Kyzenko V. I. Vidbir zmistu osvity dlia starshoi shkoly y vidobrazhennia yoho u prohramakh i pidruchnykakh // Problemy suchasnoho pidruchnyka: zb. nauk. prats / [red. kol.: holov. red. — O. M. Topuzov]. — K.: Ped. dumka, 2015. — Vyp. 15. — Ch.1. — 370 s. — S276–288.
7. Kontseptsiiia profilnoho navchannia v starshii shkoli: Zatv. Rishenniam kolehii M-vaosvity i nauky Ukrainy vid 21.10.2013 № 1456 // http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/37784/
8. Kosianchuk S. V. Sotsializatsiia ta samovyznachennia osobystosti: aggreideriy protsesurealizatsii pedahohichnykh tekhnolohii v umovakh profilnoho navchannia // Psykholohiiias vidomosti: teoriia i praktyka naukovykh doslidzhen: materialy II mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf. (21 berez. 2018r., m. Pereiaslav-Khmelnyskyi) / [vidp. red. O. V. Drobot]. — Kyiv: Talkom, 2018. — S. 138–141.
9. Orhanizatsiino-pedahohichni zasady innovatsiinoho rozvytku ZNZ: monohrafiia / H. D. Shchekaturanova, V. V. Teslenko, A. D. Tsymbalarutain. / za red. H. D. Shchekaturanovoi. — K.: Ped. dumka, 2013. — 264 s.
10. Topuzov O. M. Dydaktychna prohnostyka v konteksti teoretyko-metodychnoho zabezpechennia stvorennia suchasnoho pidruchnyka / O. M. Topuzov // Problemy suchasnoho pidruchnyka:

zb. nauk. prats / [red. kol.; holov. red. — O. M. Topuzov]. — K.: Pedahohichna dumka, 2014. — Vyp. 14. — S. 12–20.

11. Trubacheva S., Baranovska O. Kompetentnisnooriientovani pedahohichni tekhnolohii v strukturi shkilnoho pidruchnyka / S. Trubacheva, O. Baranovska // Problemy suchasnoho pidruchnyka: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 18–19 travnia 2018 r, m. Minsk. — K.: Pedahohichna dumka, 2018. — S. 81–85.
12. Trubacheva S. E. Shkilnyi pidruchnyk u kompetentnisno oriientovanomu osvitnomu sere dovys hchi // Problemy suchasnoho pidruchnyka: zb. nauk. prats / [red. kol.: holov. red. — O. M. Topuzov]. — K.: Ped. dumka, 2015. — Vyp. 15. — Ch.2. — 378 s. — S 300–308.
13. Trubacheva S. E., Chornous O. V. Metapredmetna diialnist starshoklasnykiv v umovakh profilnoho navchannia // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. — Uzhhorod: UzhNU «Hoverla», 2016. — Vypusk 1 (38). — S. 298–302.

Барановская Е. В.,

кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник,
старший научный сотрудник отдела дидактики
Института педагогики НАПН Украины

ШКОЛЬНЫЙ УЧЕБНИК В УСЛОВИЯХ НОВОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ

В статье рассмотрена проблема адаптации школьного учебника к условиям новой образовательной среды. Проанализированы различные подходы современных ученых к данному вопросу. Приведены определения понятий «образовательная среда», «педагогическая технология». Показаны ключевые позиции для создания индивидуальной образовательной траектории учащегося в условиях новой образовательной среды. Выделены особенности школьного учебника в условиях новой образовательной среды, рассмотрены дидактические характеристики современных педагогических технологий.

Ключевые слова: учебник; старшая школа; профильное обучение; образовательная среда.

Baranovska O.,

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher,
Senior Research Officer at the Didactics Department of the
Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine

THE SCHOOL TEXTBOOK IN THE NEW EDUCATIONAL ENVIRONMENT

The article considers the problem of adaptation of school textbooks to the new educational environment. The author analyzes modern state documents on education, including project documents in the framework of the modernization of school education. In particular, it is emphasized that the Project of the concept of profile education in high school (2017) is aimed at the fullest satisfaction and development of cognitive interests, inclinations and abilities of students, their

educational needs, due to the orientation on the future profession and the implementation of further life plans. The educational approaches of the modern school are considered. The definitions of the concepts "educational environment", "pedagogical technology" are given. The key position of the creation of an individual educational trajectory of the student in the new educational environment is shown. The features of a school textbook in the new educational environment are determined, considered didactic characteristics of modern pedagogical technologies. It is concluded that the problem of adaptation of school textbooks to the new educational environment and providing the opportunities for adequate and effective implementation of complex educational technologies is an important task which can help the modernization of the modern school. Specialized education should be based on the possibilities of the new educational technologies of teaching adapted to its needs taking into account the features of variable and integrated approaches to the use of educational technology. The variable component determines the adaptability of the content of Humanities subjects, which is necessary to ensure the formation of key competences, the socialization of students, their professional self-determination. The integrative approach allows to solve the problem of unloading of pupils through proper structuring of the content of education in the system of academic subjects and elective courses.

Keywords: textbook; high school; profile education; educational environment.

DOI <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2018-21-30-43>

УДК 377. 671: 821. 161. 2

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПІДРУЧНИКА З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Г. Л. Бітчук,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу
навчання української мови та літератури,
Інституту педагогіки НАПН України

e-mail: halyna.bijchuk@gmail.com

У статті представлено концептуальні засади підручника з української літератури для 10 класу в умовах компетентісно орієнтованого літературного навчання; розкрито його зміст, структуру, методичний апарат, основні рубрики, застосування яких, на думку автора, вимагає нових підходів компетентісного навчання й використання дидактично-методичних можливостей підручника з української літератури для 10 класу,